

Nr 207.

Av herr **Ekman, Carl Gustaf**, om beredande av erforderlig giltighet åt arbetsgivares utfästelser om pensionering av anställd personal.

En bland samhällets viktigare angelägenheter är det obestriddigen att på olika sätt söka stimulera de enskilda samhällsmedlemmarnes intresse att trygga sin ålderdom. I sådant syfte ha också åtskilliga åtgärder vidtagits både av allmän och speciell art. Här nedan hemställas att ytterligare en dylik må upp- tagas till övervägande.

Sedan länge ha en del arbetsgivare — såväl bolag som enskilda personer — vid vissa tillfällen vidtagit den i och för sig erkännansvärda åtgärden att avsätta ett större eller mindre belopp penningar till de hos vederbörande anställda befattningshavarnes pensionering. Emellanåt hava dylika avsättningar förutsatt bidrag jämväl från personalen. I regel torde dock meningen ha varit — vad som också i betydande omfattning realiserats — att genom fortsatt kapitalbildande för ändamålet erhålla en mer eller mindre förmånlig pensioneringsplan realiserad.

Emellertid har tillika i ej få fall inträffat, att på dylikt sätt avsatta medel aldrig kommit det avsedda ändamålet till godo. Det donerade eller enbart i räkenskap för syftet angivna beloppet har icke på ett juridiskt hållbart sätt blivit skilt från givarens tillgångar i övrigt. När senare sämre tider tillstött och vederbörande företag eller person måhända kommit på obestånd, har gåvan återgått till "boet", och personalen därmed gått förlustig, vad den förut trott vara densamma tillförsäkrad.

Representanter för ett antal personalsammanslutningar i enskild tjänst, försäkringsmannaföreningen, Sveriges kontoristförening, kvinnliga kontoristföreningen i Stockholm samt svenska bankmannaföreningen, hava för en tid sedan i en härom avfattad skrivelse meddelat bl. a. följande:

"Åtskilliga företag i vårt land hava avsatt medel för pensionering av hos företaget anställda tjänstemän och arbetare (personalen). I vissa fall hava i dessa företag även avgifter för pensioneringen avkrävts personalen. Den för pensioneringen avsedda fonden torde i allmänhet bokföras såsom en företags skuld. Härigenom finnes emellertid icke någon garanti för att fonden verkligen kommer att användas till sitt avsedda ändamål. Arbetsgivaren kan, om icke fonden i en eller annan form undantagits från hans förvaltning, förfoga över densamma efter gottfinnande, och om arbetsgivaren kommer på obestånd och

gör konkurs, ingår pensionsfonden i konkursboet — utan förmånsrätt för personalen till någon del av dess tillgångar. Också har det vid förluster, rekonstruktioner och sammanslagningar av banker och andra företag inträffat, att pensionsfonder av avsevärd storlek helt enkelt använts till avskrivningar. Så har exempelvis skett med Sydsvenska kreditaktiebolagets pensionsfond å 900,000 kronor, Försäkringsaktiebolaget Svenska Lloyds pensionsfond å 140,000 kronor och Försäkringsaktiebolaget Svenska Veritas pensionsfond å 50,000 kronor. Likaså saknas ej heller exempel på att vid ett företags konkurs dess personal helt och hållet gått miste om de medel, som avsatts för dess pensionering. Firman Percy Tham hade sålunda för pensionering av sin personal avsatt en fond på 300,000 kronor. Sedan firman gjort konkurs, yrkade personalen att ur denna fond med förmånsrätt utfå så mycket, som erfordrades i engångspremie för erhållande av de utav firman utlovade pensionerna. Detta krav har emellertid av rätten ogillats under motivering bland annat, att "någon förening för pensionering av personalen icke bildats och utsett styrelse, som till förvaltning emottagit de för pensioneringen avsedda medlen".

Till förekommande av rättsförluster för personalen i nu angivna avseende kunna visserligen inom redan gällande lagstiftnings ram vissa åtgärder vidtagas. En arbetsgivare, som vill säkerställa sin personals pensionering, kan sålunda med enskild försäkringsanstalt träffa avtal om livräntor för densamma. Han kan vidare med pensionsstyrelsen träffa avtal om pensionsförsäkring såväl för vissa angivna anställda som ock för samtliga till viss grupp hörande löntagare. En annan utväg är att i enlighet med 1912 års lag om understödsföreningar organisera en särskild kassa för beredande av pension åt anställda. Sistnämnda form, som förutsätter, att de anställda själva bidra till sin pensionering, kan begagnas, även om kostnaderna för pensioneringen till största delen bestridas av arbetsgivaren eller genom avkastningen av en särskild fond. Slutligen kan arbetsgivaren även på annat sätt än nu sagts skapa ett särskilt rättssubjekt, som har att ombesörja pensioneringen. Genom att avskilja för ändamålet avsatta eller donerade fonder från rörelsen i övrigt och ställa densamma under särskild förvaltning kan han sålunda inrätta en stiftelse, som är rättsligen skild från hans förmögenhet, och därigenom bereda de pensionsberättigade erforderlig trygghet för pensionernas utbekommande.

Alla här ovan antydda anordningar äro *möjligheter*, som stå arbetsgivaren till buds, om han själv vill effektivt trygga sina löntagares pensionering. Löntagarna hava icke rätt att påkalla anlitande av något av de angivna pensionsalternativen, och i allmänhet hava de icke heller *makt* att genom avtal tilltvinga sig några bestämda förmåner i detta hänseende.

Men vad vi anse rimligt och genomförbart är en lagstiftning, som, för det fall att en arbetsgivare givit sin personal en utfästelse om pension vid inträdande invaliditet eller ålderdom, bereder denna personal garanti för att denna utfästelse även kommer att infrias. Vi anse med andra ord, att det ej borde vara omöjligt att genom lag bereda skydd gent emot såväl vederbörande arbetsgivare

som hans borgenärer för den personalens fordran, som en pensionsutfästelse i sig innebär. Om ett företag förklarar sig vilja sörja för pensionering av sin personal i det naturliga syftet att närmare fästa denna vid företaget, då synes lagstiftningen kunna och böra se till, att sådana successivt intjänade, för framtiden avsedda löne-medel tillförsäkras effektivt skydd.

Givetvis kan en sådan lagstiftning tänkas anordnad efter olika typer och på olika sätt inordnas i det bestående rättssystemet. För oss har det syntts ligga närmast till hands, att den åstadkommes genom en utvidgning av eller påbyggnad på den här ovan berörda lagen om understödsföreningar av den 29 juni 1912. Såsom ovan antytts, anses nämnda lag redan nu tillämplig på en sådan av en understödsförening upprätthållen pensionskassa, till vilken bidragen till största delen lämnas av arbetsgivaren eller bestridas med avkastningen av en särskild fond. Men om pensioneringen bekostas uteslutande av arbetsgivaren, är kassan — åtminstone om förvaltningen av densamma utövas av arbetsgivaren ensam — intet särskilt rättssubjekt, utan dess tillgångar och förbindelser tillkomma arbetsgivaren, vilken ju kan vara en fysisk person, ett aktiebolag, ett handelsbolag etc. Personalens pensionsrätt är i sådant fall ej grundad på medlemskap i någon understödsförening, utan på arbetsavtalet, och kassan beröres ej av 1912 års lag om understödsföreningar. Om slutligen pensionerna, utan bidrag från de anställda, bestridas med avkastningen av en fond, tillkommen genom donation av arbetsgivaren eller på annat sätt, blir kassan för närvarande ej heller underkastad 1912 års lag om understödsföreningar. Är kassan rättsligen skild från arbetsgivarens förmögenhet, kan kassan visserligen bli att betrakta såsom en stiftelse, men lagstiftning om stiftelser saknas ännu i vårt land. (Se "Betänkande, avgivet av de för uppgörande av förslag till lag om understödsföreningar av chefen för civildepartementet jämlikt nådigt bemyndigande tillkallade sakkunniga" 1910, sid. 59.)

Enligt den tankegång vi här ovan tillåtit oss utveckla, borde föreskrift kunna meddelas därom, att när ett aktiebolag eller en privat arbetsgivare gör utfästelse om pensionering av sin personal, vederbörande arbetsgivare skulle vara skyldig att så anordna pensioneringen, att 1912 års lag om understödsföreningar, i överensstämmelse med ovanstående synpunkter kompletterad, bleve tillämplig därå, för så vitt arbetsgivaren icke träffat för personalen fullt betyggsande pensionsförsäkringsavtal med försäkringsanstalt. Givetvis borde i sammanhang härmed undersökas, vilka ändringar i 1912 års lag, som i anslutning till det av oss framförda syftet vore erforderliga eller eljest önskvärda. Vi föreställa oss, att en lagstiftning i den riktning, vi nu antytt, möjligen skulle kunna läggas så, att ett kapital, som en arbetsgivare anslagit till pensionering av sin personal, under vidtagande av vissa garantier fortfarande skulle kunna förvaltas av arbetsgivaren själv. Om detta låter sig göra, skulle en lagstiftning av antytt innehåll ej behöva verka avskräckande på herrarnas arbetsgivares goda vilja att vidtaga anordningar i pensioneringssyfte."

Så långt nyssnämnda framställning.

Som av densamma framgår, äro ovannämnda sammanslutningars delegerade medvetna om, att redan nu betryggande och framkomliga vägar finnas och *kunna* följas, som fullt ut tillgodose och skydda befattningshavarnes rätt. Men de be-tyga tillika, att mycket härutinnan återstår att göra för att icke i många fall svårigheter, misräkningar och förluster skola uppstå, en uppfattning, som säkerligen har fog för sig. Vartill kommer att därest befattningshavarens in-tresse av att själv kraftigt bidra till ålderdomens betryggande skall kunna stimuleras, en första utgångspunkt därför måste vara, att de veta sig kunna äga orubblig tillit till de vidtagna föranstaltningarnes bestånd.

Om sålunda syftet: åstadkommande av åtgärder för att åt befattningshavare i enskild tjänst trygga eventuellt för deras pensionering avsatta medel, är klart och otvetydigt, är det däremot mera tveksamt på vilken väg hjälpmedlen därvid särskilt skola sökas. För bedömandet därav behöver en ingående undersökning och utredning i ärendet komma till stånd. Jag kan också icke finna annat än att tillräckliga motiv för en sådan måste anses föreligga. Den torde böra för-anstaltas genom regeringens försorg och verkställas så skyndsamt som förhållan-dena det möjliggöra.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa,

det riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och på vilket sätt erforderlig giltighet lämpligen må kunna beredas åt arbetsgivares utfästelser om pensionering av hos honom an-ställd personal, och att för riksdagen framläggas det resultat, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 22 januari 1926.

Carl Ekman.